

บทคัดย่อ

โครงการวิจัย เรื่อง แนวทางอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศริมตลิ่งด้วยพันธุ์พืชท้องถิ่นเพื่อฟื้นฟูคลองนางย่อนโดยชุมชนบ้านบางซอย หมู่ที่ 7 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ.พังงา มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจัยและสาเหตุการพังของตลิ่งคลองนางย่อนจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงหลังเหตุการณ์ภัยธรรมชาติปี 2551 2) ศึกษาการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศริมตลิ่งและพันธุ์พืชท้องถิ่นในอดีตจนถึงปัจจุบัน 3) ศึกษาพันธุ์กรรมท้องถิ่นที่สามารถช่วยฟื้นฟูระบบนิเวศริมตลิ่งคลองนางย่อน และ 4) ศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศตลิ่งพังด้วยพรรณพืชท้องถิ่นโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น

ด้วยกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่น ซึ่งเป็นความตั้งใจของชาวบ้านต้นน้ำหมู่บ้านเล็กๆ ที่พยายามรักษาแหล่งน้ำสาธารณะที่มีความสำคัญในการดำรงชีพของผู้อย่างกว้างขวาง สำนักของคนต้นน้ำว่าถ้าเราไม่ทำอะไรใครจะทำ คลองพัง จากการพยายามแก้ปัญหาอย่างไม่มีการศึกษาผลกระทบของภาครัฐ การใช้เครื่องจักรลงขุดลอก ลำเลียงหิน ทลาย ขึ้นจากคลองจนเกิดการถล่มของตลิ่ง จนเกิดปัญหามานปลาย ขาดน้ำในฤดูแล้ง น้ำท่วมล้นตลิ่งในฤดูฝน เกิดภัยน้ำป่าเพราะป่าเสียสภาพการซับน้ำ คลองเสียสภาพการระบายน้ำ ชาวบ้านในหมู่บ้านต้นน้ำต้องเดือดร้อนในการสัญจร สะพานขาด ถนนพัง พื้นผิวจราจรเสียหาย จนเกิดอุบัติเหตุบ่อยครั้ง มีปัญหาแย่งน้ำจากคนภายนอกที่ผันน้ำไปใช้ในขณะที่คนต้นน้ำต้องแบกรับภาระที่ไม่มีใครสนใจ ซึ่งโครงการนี้ได้เริ่มขึ้นจากการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ฝ่ายวิจัยเพื่อท้องถิ่น โดยการรวมกลุ่มเล็กๆของชาวบ้านบางซอย หมู่ที่ 7 ต.คุระ อ.คุระบุรี จ.พังงา ที่เป็นหมู่บ้านต้นน้ำได้ทำงานวิจัยเพื่อหวังผลเป็นอย่างยิ่งว่า จะสามารถรักษา และฟื้นฟูคลองนางย่อน ขึ้นมาให้มีความสมบูรณ์ใกล้เคียงกับในอดีตที่เคยเป็นแหล่งอาหารธรรมชาติของชาวบ้านเป็นแหล่งน้ำกิน น้ำใช้มายาวนาน ด้วยการพยายามหยุดยั้งการขุดลอกของทางการด้วยกระบวนการงานวิจัย ปลอ่ยให้ธรรมชาติได้ฟื้นตัวเองและใช้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยปรับวิถีการใช้ที่ดินทำการเกษตรและ การใช้น้ำของชาวบ้านเองด้วย

ผลการดำเนินงานตั้งแต่ (วันที่ 01 กรกฎาคม 2553 ถึง 30 เมษายน 2555) ได้ดำเนินงานกระบวนการวิจัยเพื่อท้องถิ่น นักวิจัยชาวบ้านบางซอยได้ใช้หลักการ ตามรอยธรรมชาติ โดยการเฝ้าติดตามการทำงานของธรรมชาติในการปรับทางเดินน้ำ การสร้างชั้นโครงสร้างตลิ่งขึ้นมาใหม่ภายหลังเกิดการพังทลาย เฝ้าสังเกตศึกษาการเกิดพันธุ์ไม้มริตลิ่งตามลำดับของสภาพพื้นที่ เปรียบเทียบกับป่าสมบูรณ์ที่ไม่เคยถูกขุดลอกทั้งสภาพป่า สภาพน้ำ และการไหลของน้ำ การพังขยายของตลิ่ง รวมไปถึงการเปรียบเทียบระบบนิเวศของคลองที่สมบูรณ์ กับคลองตอนที่เสื่อมสภาพจากการพังทลาย เพื่อใช้เป็นแนวทางในการฟื้นฟูต่อไป